

УДК 027.6(477.86-25)

**ДО ІСТОРІЇ ЗАСНУВАННЯ БІБЛОТЕКИ
СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ КАПІТУЛИ**
(публікація архівного документа відділу рукописів
Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України)

Ярослав Сенік

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Розглядається розпорядження-дарча Андрея Шептицького, Митрополита Галицького і Архієпископа Львівського від 12 квітня 1901 р. про передачу зібраної ним книгозбірні Станиславівській капітулі, відпис якої зберігається у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (далі — ЛНБ. Відділ рукописів).

У розпорядженні детально описано умови передачі і зберігання книг, особливу увагу звертається на важливість її служіння духовним потребам єпархії (вимоги до зберігання, правила каталогування, випозичення, обов'язки бібліотекаря та користувачів і т. п.). Митрополит наголошує на старанному підтримуванні та поповненні цієї книгозбірні. Для її матеріального забезпечення він створив спеціальну фундацію, яка була доповнена окремим записом за 1904 р.

Цей акт дарування 3871 тому слід розглядати в контексті ідей, відображених у розпорядженні Станиславівського єпископа Андрея від 21 лютого 1900 р. “О заложеню єпархіяльної библіотеки и музея и о усталеню комісії для охорони памятокъ исторично-церковныхъ”.

На основі цієї подарованої колекції було створено Капітульну бібліотеку ім. Митрополита Андрея Шептицького.

Станиславівська єпархія — одна з греко-католицьких єпархій у Галичині — була заснована шляхом виділення з Львівської єпархії декретом

цісаря Франца Йосифа від 29.01.1884 і буллою папи Лева XIII від 25.03.1885. Першими її ієрархами були Юліян Пелеш (27 березня 1885 р. — 27 червня 1891 р.) та Юліян Сас Куїловський (22 вересня 1891 р. — 30 серпня 1899 р.). Андрей Олександр гр. Шептицький був третім її єпископом лишень 15 місяців: від 20 вересня 1899 р. до 17 грудня 1900 р.

24 грудня 1900 р. архипресвітера о. Василя Фацієвича було призначено управителем єпархії в духовних справах¹. Саме серед паперів о. Фацієвича, архів якого зберігається у відділі рукописів, нами було виявлено два тогочасних відписи цього документа².

Цей факт дарування цікавий із багатьох точок зору.

Перше, з точки зору історика, — це цікавий епізод з історії української греко-католицької церкви на переломі віків, коли на станиславівський, а пізніше на львівський митрополичий престол став молодий ієрарх. Як зазначає Г. Лужницький, “після такого науковця, як Єпископ Ю. Пелеш, та хворого і розчарованого ідеаліста, яким був Юліян Куїловський, молодий, повний ініціативи, Кир Андрей Шептицький був Божою благодаттю новою і ще не зорганізованою як слід Станіславівської Єпархії”³. Для розбудови і підтримання молодої єпархії владика Андрей дарує цю книгозбірню.

Друге, — фактично, це один з перших актів благодійної діяльності новопризначеного Галицького митрополита. Першою, мабуть, була закупівля ділянки землі для семінарії у Станиславові в серпні 1899 р. Про потребу освіти та благодійництва писав Андрей Шептицький ще 2 серпня 1899 р. у своєму першому єпископському посланні “Перше слово пастиря”. За цим пішли інші добродійні дії. Про це пише о. Юліян Дзерович: “Основанням єпархіяльної бібліотеки в Станиславові з 3870 томами заінагурував єпископ Шептицький свої щедрі жертви на культурно-освітні цілі ...”⁴. Як ми знаємо, серед іншого, 1903 р. він фундує будівництво дяківської бурси та Народної лічниці — першої української лікарні у Львові, а в 1905 р. заснував у Львові Український Національний музей і т. д.

Третє — не менш цікавим цей документ є для фахівця-бібліотекаря чи дослідника історії книжкових колекцій у Галичині. Можна розглядати його і як приклад бібліотечного менеджменту. Митрополит Андрей встановив умови існування інституції, визначив правила, методичні та організаційні

¹ “Вістникъ Станиславѳвской Епархіи”. — Станиславѳвъ. — Рѳкъ 1901. — Ч. II. — 2 лют. — С. 3-4.

² ЛНБ. Відділ рукописів. — Ф. 191, спр. 11. — Арк. 5-11зв, 13-23.

³ Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: Нарис історії Української Церкви. — Філадельфія: Накл. Союзу Українців Католиків “Провидіння”, 1954. — С. 531-532. (цитата за Камяньским П. — С. 137).

⁴ Дзерович, о. Юліян. Митрополит-меценат // Богословія. — Львів, 1926. — Т. IV, кн. 1-4. — С. 71.

засади її функціонування, джерела фінансування, права сторін, обов'язки та відповідальність усіх учасників, зніщював наглядову раду і т. д.

Андрей Шептицький і сам був свого часу бібліотекарем Добромильського монастиря: “На р. 1895 передано йому уряд заступника настоятеля, дорадника його, бібліотекаря і навчання грецької мови”⁵.

Про Андрея Шептицького як колекціонера і бібліофіла згадують багато дослідників: “За своє життя він зібрав величезну бібліотеку рукописів, архівних матеріалів, стародруків та рідкісних видань”⁶. Отець Климентій Шептицький, ігумен Студитів, згадував у 1926 р.: “В Студіоні при вулиці Петра Скарги зачав наш Митрополит збирати бібліотеку, а її спеціальністю мали бути *Orientalia* іменно з Візантійсько-Славянського та церковного обсягу [...]. Тепер бібліотека Львівського Студіону числить коло 10.000 томів”⁷.

Відомо, що у 1937 р. Б. Барвінський, упорядковувачи особисту бібліотеку А. Шептицького, вказав, що у ній було коло 4 тисяч книг⁸. У відділі рукописів ЛНБ зберігається інвентар бібліотеки А. Шептицького, куди внесено 1072 томи⁹. Записи про книги, найновіші з яких були видані не раніше 1903 р. (поз. 829, 846, 908 та ін.), дозволяють зробити припущення, що цей інвентар міг укладатись уже через два роки після створення описуваного нами акта дарування.

Ідея створення бібліотеки, отож, появилась, за його словами, одразу ж після номінації на престол. А матеріалізувалась вона уже дуже скоро. Від перших днів перебування в Станиславові єпископу йшлося про культурне і духовне виховання вірних та збереження культурних пам'яток. У Розпорядженні “О заложеню епархіальной библиотеки и музея и о уставленю комиссии для охорони памятокъ исторично-церковныхъ” від 21 лютого 1900 р. наголошується: “Понеже по нашихъ церквахъ находится много прекрасныхъ памятокъ нашої минувшости [...] уважаемъ за

⁵ *Скрутень, о. Йосафат*. У чернечій келії // Богословія.— Львів, 1926.— Т. IV, кн. 1-4.— С. 37; *Кравченко О.* Велетень зі Святоюрської Гори: причинки до біографії Слуги Божого Андрея Шептицького на підставі чужомовних джерел.— Йорктон, Саск., Канада: Друкарня “Голосу Спасителя”, 1963.— Бібліотека Логосу, Т. XXXIV.— С. 8.

⁶ *Slusarchuk Sirka A.* Sheptyts'kyi in Education and Philanthropy // *Morality and Reality: The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi* / Paul Robert Magocsi, Ed.— Edmonton: University of Alberta, 1989.— P. 271.

⁷ *Шептицький, о. Климентій*. Митрополит Андрій і оновлення східної чернечої традиції // Богословія.— Львів, 1926.— Т. IV, кн. 1-4.— С. 154.

⁸ *Дзьобан О.* Бібліотека митрополита Андрея Шептицького у Львові // *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: Зб. наук. пр.— Львів, 2002.— Вип. 9/10.— С. 141-151.*

⁹ “Інвентарь библиотеки митрополита Шептицкого”. ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 9, спр. 5002.— Арк. 1-26.

свої обов'язок звернути на них увагу Всч. священства и як найгорячійше поручити ему печаливу старанність о кожду хотая бы найменшу памятку нашої церковной минувшости. До ряду ршеч, котрі заховати и високо цннити належить, зачисляемь слдуючі: 1) всх церковны иконы, хотяйбы крайно знищені [...]. 2) Старі виданя книгъ церковныхъ, мжжъ котрыми густо-часто можъ подыбати рукописи неоцнненои вартости (передовсімъ если суть копіи давнйшихъ рукописей, а не книгъ друкованыхъ). Часомъ одна картка такои рукописи може мати велику вартість для нашої исторіи або лингвистики и литературы. [...] + Андрей, Епископъ”¹⁰.

Спочатку подарована книгозбірня планувалась для обслуговування священників епархії, про що докладно вказував і сам даритель. 5 червня 1901 р. (через 2 місяці після підписання дарчого документа) “Вхстникъ Станиславѳвской Епархїи” урочисто повідомив про відкриття Капітульної бібліотеки імені Митрополита кир Андрея Шептицького “до ужитку Священства Епархїи Станиславѳвской”¹¹. Далі друкувались умови, за якими бібліотека повинна була працювати. Вони, в основному, повторювали вимоги, вказані митрополитом у своєму дарчому розпорядженні.

Факт дарування цінної книгозбірні згадується практично усіма дослідниками життя і діяльності А. Шептицького. Різняться ці згадки деталями і конкретними цифрами¹². Розходяться думки і щодо якісної характеристики книгозбірні.

Отець Василь Лаба вказує навіть цифру 10.000 томів¹³. Я. Микитюк на основі спогадів доктора Юлія Олесницького стверджував,

¹⁰ “Вхстникъ Станиславѳвской Епархїи”.— Станиславѳвъ.— Рѳкъ 1900.— Ч. II.— С. 9.

¹¹ “Повхдомленье Епарх. Клира о отвореньи бібліотеки Капітульной имени Митрополита киръ Андрея Шептицького” // “Вхстникъ Станиславѳвской Епархїи”.— Станиславѳвъ.— Рѳкъ 1901.— Ч. VI.— С. 60.

¹² *Цегельський Л.* Митрополит Андрій Шептицький: Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності.— Philadelphia: Америка, 1937.— 62 с.: фотоіл. Передрук: Львів: Вид-во отців василіян “Місіонар”; *Микитюк Я.* Перші кроки слуги божого Кир Андрея Шептицького на владичому престолі в Станиславові // Альманах Станиславівської землі: Зб. матеріалів.— Т. II.— Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1985.— С. 375-377; *Morality and Reality: The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi / Paul Robert Magocsi, Ed.*— Edmonton: University of Alberta, 1989.— 486 p.; *Делятинський Р.* Історія Станіславівської Єпархії (1885–1900).— Івано-Франківськ, 2001.— 95 с.; *Грабовецький В.* “Пам'ять его во благословеніє”: Андрей Шептицький і Станіславівщина // Галичина.— 1994.— 27 жовт.— С. 7-8; 29 жовт.— С. 7-8; *Полєк В.* Нарис історії Івано-Франківської Єпархії // Шематизм Івано-Франківської Єпархії.— Івано-Франківськ, 1995.— С. 99-156; *Кам'янський П.* Митрополит Андрей Шептицький на владичому престолі (1889–1900 pp.) в Станіславові [Електронний ресурс] // Культура народів Причорномор'я.— 2004.— № 52.— Т. 2.— С. 137-143. <http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp52_2/knp52_2_137-143.pdf>

¹³ *Лаба В., о.* Митрополит Андрей Шептицький: Його життя і заслуги. Люблин: Свічадо, 1990.— С. 28.

що Митрополит Андрей подарував свою цінну бібліотеку з рідкісними першодруками капітулі в Станиславові¹⁴.

На нашу думку, стаття о. І. Лятишевського в ювілейному збірнику *Богословія* за 1926 р., присвяченому 25-літньому ювілею вступу А. Шептицького на Галицький митрополичий престол, є першою публікацією¹⁵, в якій використано точні дані з архівних документів: “Зі Львова ще раз згадав Митрополит за свою першу єпархію і обдарував її актом з д. 12.IV.1901 р. правдиво княжим дарунком. Була це бібліотека, яку подарував Митрополит Андрей Станиславівській Капітулі, а яка числила 3870 томів, 3602 волюменів (в тім много цінних стародруків) вартости 8.216 зол. 54 кр. а. в.”¹⁶.

Про подальшу долю книгозбірні І. Лятишевський (1879–1957), професор Духовної Семінарії у Станиславові, заявив досить конкретно: “Ся бібліотека, доповнена опісля найновішими богословськими творами і гарно упорядкована, становить нині неоцінений науковий скарб, передусім для професорів і богословів Духовної Семінарії в Станиславові”¹⁷.

А. Слюсарчук-Сірка, як і І. Лятишевський, стверджує, що бібліотека, яка мала багато цінних стародруків вартістю 8216 злотих (\$1642), служила як цінне джерело для священників та студентів богословської семінарії в Станиславові¹⁸.

Деякі деталі про долю цієї бібліотеки подав професор В. Грабовецький у 1994 р.: “... В 1900 [має бути 1901 — Я. С.] році подарував кафедральному соборові свою багатющу бібліотеку, яка становила чотири тисячі томів. Згодом одна частина книг стала основою бібліотеки новоствореної Станіславівської духовної семінарії, друга частина залишилась при кафедрі. Після 1939 року більша частина книг осіла в обласному архіві. [...] Книги потрапили в спецфонди і стали таємницею для нас. [...] Нині бібліотека перенесена в основну бібліотеку Івано-Франківського духовного інституту”¹⁹. На жаль, в його публікації не вказано, наскільки повно ця книжкова колекція збереглась. Але це уже тема для окремого дослідження.

¹⁴ *Микитюк Я.* Перші кроки слуги божого Кир Андрея Шептицького на владичому престолі в Станиславові // Альманах Станиславівської землі.— Т. II.— Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1985.— С. 376.

¹⁵ *Лятишевський І., о., др.* Митрополит Андрей Шептицький як Єпископ Станіславівський від 24 вересня 1899 — 13 січня 1901 // *Богословія*.— Львів, 1926.— Т. IV, кн. 1-4.— С. 231-235.

¹⁶ Там само.— С. 234.

¹⁷ Там само.— С. 235.

¹⁸ *Slusarchuk Sirka A.* Sheptyts'kyi in Education and Philanthropy // *Morality and Reality: The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi* / Paul Robert Magocsi, Ed.— Edmonton: University of Alberta, 1989.— P. 271.

¹⁹ *Грабовецький В.* “Пам’ять его во благословеніє”: Андрей Шептицький і Станіславівщина // *Галичина*.— 1994.— 27 жовт.— С. 7-8; 29 жовт.— С. 7-8.

Щодо каталогу капітульної бібліотеки, то слід додати, що він появлявся друком як окремі зошити-додатки до кожного із чисел “Вѣстника Станиславѣвской Епархіи”. В розпорядженні “О каталогѣ бібліотеки капітульної” від 13 жовтня 1903 р. звертається увага на те, що залучений додаток до “Вѣстника ...” містить список книг, що знаходяться в бібліотеці Станиславівської Капітули, і що в майбутньому до кожного числа “Вѣстника ...” буде долучатися зошитами “дальшій выказъ книгъ речевої”²⁰ бібліотеки так, що з часом постане цілий каталог. Нам не відомо, чи ця справа була завершена.

Власне розпорядження про дарування представляє собою великий за обсягом документ, в якому докладно описано статус і функції новоствореної бібліотеки²¹. Отже, можемо підкреслити такі факти.

Андрей Шептицький високо цінував науку для розвитку богословської освіти священників єпархії: “Въ пересвѣдченю, що наука єсть для клира найважнѣйшимъ майже средствомъ до сповненія трудныхъ обовязковъ — я, вѣдъ першої хвилѣ, коли зѣставъ Єпископомъ Станиславѣвскимъ, постановивъ собѣ заложити въ Станиславѣвѣ бібліотеку, котра бы могла стати огнищемъ бѣльше розвиненої працѣ наукової мѣжъ клиромъ”²².

Жертводавець збирав книги два роки “власнымъ трудомъ и коштомъ”²³, які передано у власність для священників єпархії з умовою, що Капітула візьме на себе зобов’язання дбати про порядок і розвиток бібліотеки²⁴.

Одним реченням в кінці документа подана дуже важлива інформація про кількість дарованих книг: “Бібліотека Нами збрана числить томѣвъ 3871, 3602 волюминѣвъ въ вартости 8216 зл. 54 кр.”²⁵.

Про те, що рідкісні стародруки і навіть інкунабули були такі дійсно в подарованій колекції, свідчать слова із розпорядження: “Книги рѣдшій, якъ інкунабулы (друки зъ XV столѣтя) и майже всѣ книжки зачислені въ Нашѣмъ инвентари до дѣла староруской литературы (буква П.), належало бы яко “libri rarissimi” списати особно пѣсля мѣсяца друку зъ описанемъ докладнымъ примѣрника находячого ся въ бібліотечѣ, его оправы и его дефектовъ”²⁶. З тексту розпорядження впливає також, що до книгозбірні додано власний інвентар: “Въ инвентари, котрый лишаю...”²⁷.

²⁰ “Вѣстникъ Станиславѣвской Епархіи”.— Станиславѣвъ.— Рѣкъ 1903.— Ч. XII.— С. 118.

²¹ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 191, спр. 11.— Арк. 5-11зв, 13-23.

²² Там само.— Арк. 5.

²³ Там само.— Арк. 5зв.

²⁴ Там само.

²⁵ Там само.— Арк. 11.

²⁶ Там само.— Арк. 7зв.

²⁷ Там само.— Арк. 7.

За задумом дарувальника, Капітула призначає бібліотекаря із числа священиків²⁸. Митрополит дав дуже докладні інструкції для бібліотекаря²⁹. Дарителем на фаховому рівні із зазначенням усіх методологічних та бібліографічних деталей описана бібліотечна система, якої слід дотримуватись³⁰. Декілька разів він дуже наполегливо застерігає бібліотекаря, який “пенсією своєю вiдповiдає за всi браки”³¹, наголошуючи на абсолютній важливості збереження книг: “Понеже знаємъ, що неразъ знатоки и библиографи безъ скрупулу не заховують семои заповiди Божои, домагаємъ ся, щоби въ разi вiдвиджуваня библиотеки якогось знатока, библиотекаръ не пустивъ анi на пять кроковъ и пiдъ жаднымъ условiємъ не лишивъ его въ библиотецi самого анi на пять хвиль”³².

Нагляд за бібліотекою і бібліотекарем мав здійснювати призначений Капітулою крилошанин, без праці яких бібліотека “легко розпаде ся”³³.

Для себе та для єпископа Станиславівського митрополит застеріг право візитування бібліотеки і “жиченя книжокъ”³⁴.

Митрополит Андрей взяв на себе зобов’язання платити по 600 корон двічі на рік для утримання бібліотеки. Ту суму зобов’язався виплачувати так довго, доки буде “захований выше указаний порядокъ, евентуально до самои смерти”. З тієї суми 500 корон призначено для бібліотекаря”, а інших 500 корон — на закупівлю “литературы богословскои-латиньско-нiмецкои”³⁵.

На завершення митрополит пише: “Передаючи Всесвiтлiйшiй Капитулi библиотеку, надъ котрою я черезъ два роки усильно працювавъ, прошу Всевышнiго, щоби въ кождiмъ поколiннi умножавъ помiжъ священствомъ Спархii Станиславiвскои охоту до науково-богословскои працi и знане таке потрiбне священникови до сповненя трудныхъ обовязкiвъ и такъ хосенне до утримуваня и пiдношеня духа”³⁶.

Пізніше Андрей Шептицький заснував фундацію, відсотки якої мали замінити щорічну платню на утримання бібліотеки (головно, бібліотекаря): “Дня 6го лютого н. ст. 1904. складаю Капитулi Станиславiвскоi книжочку “Днiстра” [Українського кооперативного банку — Я. С.] ч: 2823 на 30.000 (трицять тисячъ) коронъ на рiчъ библиотеки Капитулы Станиславiвскои...”. Однак, на жаль, через повоєнну фінансову кризу ця сума здевалювалась.

²⁸ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 191, спр. 11.— Арк. 5зв.

²⁹ Там само.— Арк. 6-6зв.

³⁰ Там само.— Арк. 6зв.-7.

³¹ Там само.— Арк. 9.

³² Там само.— Арк. 8.

³³ Там само.— Арк. 9.

³⁴ Там само.— Арк. 9зв., 10.

³⁵ Там само.— Арк. 10.

³⁶ Там само.— Арк. 11.

В кінці документа є розписка управителя єпархії о. Василя Фацієвича, що підтверджує прийняття Капітулою зазначеної вище суми на утримання бібліотеки.

Текст дарчого розпорядження друкується із збереженням авторського стилю, незначні зміни стосуються лише знаків пунктуації.

Додаток

Відпись

Андрей Шептицький
Митрополитъ Галицькій
Архієпископъ Львівській
Єпископъ Каменецькій

Всесвѣтлѣйшой Капітулѣ и Всечестному Священству въ благодати и мирѣ!

Въ пересвѣдченю, що наука єсть для клира найважнѣйшимъ майже средствомъ до сповненя трудныхъ обовязковъ — я, вѣдь першої хвилѣ, коли зоставъ Єпископомъ Станиславѣвскимъ, постановивъ собѣ заложити въ Станиславѣвѣ бібліотеку, котра бы могла стати огнищемъ бѣльше розвиненой працѣ науковой мѣжъ клиромъ.

Черезъ два роки вѣдь хвилѣ номинаціи, я всѣми способами старавъ ся зѣбрати досить книжокъ, чтобы принайменше розпочати дѣло мною намѣрене. Днесъ, коли воля Бога и розказъ Святѣйшого Отця покликали мене на престоль митрополитальный въ Львовѣ, вѣддаю Всесвѣтлѣйшѣй Капітулѣ на власнѣсть бібліотеку, котру я для священства зѣбравъ. Тымъ письмомъ моимъ, власною рукою поѣдписанымъ и заосмотренымъ печаткою мого уряда, всѣмъ — котрымъ в тѣмъ знати потреба извѣстно творимъ, що сея бібліотека єсть власностію Капітулы Станиславѣвскои; що проте сея Капітула має всякі права зъ правомъ власности сполучені, котрі набула не зъ днемъ поѣдписаня сеи грамоты, але зъ хвилею, въ котрѣй Мы самі поодинокі книжки умѣщені въ сей бібліотецѣ набули.

Понеже однакъ власнымъ трудомъ и коштомъ Мы сею бібліотеку зѣбрали, уважаємъ за свое право и обовязокъ розпорядити, що слѣдує :

1. Всесвѣтлѣйша Капітула принимає на себе обовязокъ дѣбати о порядокъ и взрѣсть бібліотеки.
2. Въ тѣй цѣли предкладає до затвердження на одень рѣкъ Єпископу Станиславѣвскому бібліотекаря; котрый передъ обнятіємъ

заряду бібліотеки має слідуочу присягу зложити передь Єпископомъ въ присутности Капітулы:

“Я Н. Н. присягаю Господу Богу въ Тройци Святѣй Єдиному стисло тримати ся приписовъ Статута и нѣкому противъ приписамъ книжокъ не жичити и не допускати нѣкого до бібліотеки безъ присутности або моєи або заступника назначеного Єпископомъ або хартофіляксомъ [chartophylax — картофілякс або хартофілякс — архиваріусъ чи управитель бібліотеки]”.

3. По роцѣ може бібліотекаръ той самъ и дальше лишати ся; въ тѣмъ разѣ не потребує присяги вѣдновляти. Капітулѣ однакъ свѣбодно зъ початкомъ кожного року предложити Єпископови нового бібліотекаря.

Обовязкомъ бібліотекаря буде:

а) Що найменше 6 годинъ тыжднево въ льокалю [пол. — приміщеннѣ] бібліотеки працювати. Зъ тыхъ 3 години тыжднево мають бути назначенѣ для людей и на дверяхъ оголошенѣ, котрѣ бы бажали якусь книжку зъ бібліотеки або выпожичити або въ бібліотецѣ самѣй переглянути. Три прочѣ години мають бібліотекарови служити до запѣзнаня ся зъ бібліотекою и до утриманя въ нѣй порядку.

б) Обязкомъ бібліотекаря буде дбати о те, щобы сторожъ назначеный капітулою всѣ порохи зъ книжокъ старанно стиравъ принайменше разъ въ тыждни и пѣдлогу старанно позамѣтавъ и щодня провѣтрювавъ.

в) Вписувати въ инвентаръ и катальогъ новозакупленѣ або иншимъ способомъ набутѣ книжки, означуючи въ инвентари число порядкове инвентаря, форматъ, докладну надпись, мѣсце и рѣкъ друку, число тѣмовъ и волюминѣвъ [пол. — том, фоліант], оправу и цѣну разомъ зъ оправою.

г) Обязкомъ дальшимъ бібліотекаря буде утримувати систему каталогу и инвентаря разъ приняту и єи въ сущности нѣколи не змѣняти; вѣльно однакъ разъ въ принятѣй системѣ впровадити поправки, однакъ не безъ вѣдомости картофілякса.

Система принята въ бібліотецѣ така:

Новонабуту книжку вписує ся передовсѣмъ въ инвентаръ пѣдъ числомъ порядочнымъ за означенемъ великою буквою дѣлу [пол. — роздѣлу], до котрого належить, и всего, що выражено єсть въ инвентарѣ, котрый Всевѣтлѣйшѣй Капітулѣ разомъ зъ бібліотекою вѣддаємъ. Тое само число инвентаря и ту саму букву дѣла записує ся на книжцѣ въ серединѣ и на хребтѣ. Саму книжку значить ся кромѣ того знакомъ бібліотеки, т. зв. “Ex libris” и по можности печаткою на самѣй оправѣ. Нами принятый знакъ и печатку Нашої бібліотеки змѣнити пѣсля вѣдобы лишаємъ до волѣ Всевѣтлѣйшої Капітулы. Уважаємъ однакъ за потрѣбне розпорядити, щобы такій знакъ и така печатка на всѣхъ

книжкахъ находили ся, бо тимъ способомъ лекше остеречи библиотеку вѣдъ того, що есть знищенемъ всякого порядку библиотечного, а заразою [в іншому варіанті — заразомъ — Я. С.] нашихъ часѣвъ т. е. невѣдданємъ выпожиченыхъ книжокъ. Книжку такъ нацѣховану [тут — позначену] и вписану въ инвентарь вписує ся по друге въ катальогъ въ дѣлѣ, до которого належить и по третє въ книжку скорого перегляду пѣдъ буквою автора зъ означенемъ числа инвентара и буквы дѣлу. Такъ записану книжку кладе ся на полицю означену буквою и назвою дѣла. Въ тѣмъ порядку выпадало бы еще слѣдующі поправки зрѣбити.

Въ инвентарь вписувати число сторѣнь книжокъ и отворити особну рубрику для брошуръ т. е. книжочокъ, котрі не мають бѣльше якъ 50 сторѣнь. Въ инвентари, котрїи лишаю, суть вписані якъ особный томъ. Можна бы дальше на будучнѣсть отворити особну рубрику для вартости книжки; въ тепершнѣмъ инвентари цѣна означає менше бѣльше тоє, що за книжку заплачено. Въ поодинокихъ лишъ случаяхъ записано в рубрицѣ цѣны то, що пѣсля Нашого не досить фахового оцѣненія библиографичного книжка вартує.

Выпадало бы дальше фаховый и докладнѣйшїи зрѣбити катальогъ рукописей для опредѣленя ихъ вартости науковои. Книги рѣдшїи, якъ инкунабулы (друки зъ XV столѣтя) и майже всѣ книжки зачислені въ Нашѣмъ инвентари до дѣла староруской литературы (буква П.), належало бы яко “libri rarissimi” [лат. — рѣдкіє книги] списати особно пѣсля мѣсяца друку зъ описанемъ докладнымъ примѣрника находячого ся въ библиотечѣ, его оправы и его дефектовъ. Въ кѣнци, якъ Богъ колись позволить, Всевѣтлѣйшой Капитулѣ знайти лѣпше помѣщенє для библиотеки, буде треба означеня въ катальогу и на книжцѣ шафу и полицю, на которѣй книжка мѣститься.

д) Обязанкомъ библиотекаря дальше буде вѣдобрати библиотеку а въ разѣ уступленя передати ю наслѣдникови. Въ тѣй цѣли мусить полицю по полицѣ переходити кожду книжку означуючи въ инвентари якимсь значкомъ, що въ сей хвили книжка въ библиотечѣ находила ся. Такои передачи протоколь має бути списанный въ самъ инвентарь въ присутности хартофилякса, котрїи протоколь подтвердитъ и библиотекарь передаючи библиотеку наслѣдникови своимъ гонорариюмъ буде вѣдповѣдати за книжки, котрі ему зъ библиотекою передали, а котрыхъ въ библиотечѣ нема.

Понеже зъ досвѣду знаємъ, що найбогатшїи и найкрасшїи библиотеки розпадають ся черезъ загалный, на жаль въ нашихъ часахъ, звычай не вѣддаваня книжокъ жиченыхъ, длятого шо-до пожиченыхъ книжокъ зъ библиотеки розпоряджаємъ слѣдуюче:

I. Книжкѣ неоправленыхъ нѣколи не позичає ся.

II. Рукописей и рѣдкостей библиографичныхъ не дає ся нѣколи до дому; переглянути ихъ вѣльно лишъ въ льокалю библиотеки въ присутности библиотекаря. Понеже знаємъ, що неразъ знатоки и библиографи

безъ скрупулу [пол. — вагання] не заховують семои заповѣди Божои, домагаемъ ся, щобы въ разѣ вѣдвджованя библіотеки якогось знатока, библіотекаръ не пустивъ анѣ на пять крокѣвъ и пѣдъ жаднымъ условіемъ не лишивъ его въ библіотецѣ самого анѣ на пять хвиль.

Книжки оправленію можна пожити въ мѣстѣ Станиславовѣ лишъ до чотырохъ тыжднѣвъ, лишень знакомому, а незнакомому за порученемъ двохъ знакомыхъ пѣдъ условіемъ, що въ книжку осѣбно на ту цѣль споряджену дасть власноручный реверсъ [пол. — розписка], що пѣдъ словомъ чести книжку пожитену до чотырохъ тыжднѣвъ вѣддасть; по чотырохъ тыждняхъ потребуучи тои книжки на ново реверсъ пѣдписати. Если того не зробить, библіотекаръ обовязаный що другій день карткою почтовою завзываети его до вѣдданя книжки.

III. Нѣкому не вѣльно пожити бѣльше якъ 3 волюмина. Чоловѣкови, котрый до 5 тыжднѣвъ книжки пожитенои не вѣддасть, абсолютно вже книжки пожити не вѣльно. Поза мѣстомъ, на село, книжки жити ся лишень священникамъ епархіи Станиславѣвскои на 6 (шѣсть) тыжднѣвъ пѣдъ тыми самыми условіями що и въ Станиславовѣ.

IV. Передъ пожитенемъ книжки має библіотекаръ перечитати пожитачоучому уступъ статута о житеню книжокъ.

Вѣдъ 15. липня до 15. вересня библіотека замкнена. Передъ часомъ 15. липня належить всѣ выпочичені книжки вѣдобрати, взглядно [пол. — або, чи] реверсы вѣдновити. Реверсъ пѣдписаный 14. липня уповажняе до захованя книжки черезъ книжки черезъ 2 мѣсяцѣ. На томъ реверсѣ однакъ має пожитачоучій подати адресу перебуваня въ часѣ вакацій.

Надзѣръ надъ библіотекою [в іншому варіанті — библіотекаромъ] має делегованый черезъ Всесвѣтлѣйшу Капитулу одень зъ Крѣлошанъ, котрый бы сеи працѣ для хвали Божои и хѣсна священства хотѣвъ пѣднѣяти ся. До него належить принайменше разъ въ мѣсяць прійти до библіотеки и пересвѣдчити ся, чи библіотекаръ точно свои обовязки сповняе, ему выплачувати пѣврѣчну пенсію, а въ евентуальности [пол. — у випадку] змѣны библіотекара *pro rata temporis* [лат. — пропорційно часу] пенсію мѣжъ библіотекарами роздѣлити; рѣвножъ давати библіотекарови грошѣ для сторожа и жадати вѣдъ него рахункѣвъ зъ грошей призначеныхъ на книжки.

Що пять лѣтъ має картофилякъ справдити станъ библіотеки такимъ самымъ способомъ якъ при передачи библіотеки новому библіотекарови; се однакъ має мѣсце тогды, коли въ минувшѣмъ пятилѣттю не змѣнено библіотекаря.

Зъ того акту має бути спысаный протоколь такъ якъ при передачи. На сей часѣ мають бути всѣ книжки пожитені стягнені и библіотекаръ пенсією своєю вѣдповѣдае за всѣ браки.

Всѣхъ Преподобныхъ Отцѣвъ Крылошанъ, котрѣ коли небудь будутъ картофиляксами бібліотеки, умильно прошу, щобы ласкаво зволили підняти ся працѣ, безъ котрої бібліотека легко розпаде ся.

Єпископъ Станиславѣвскій має завсѣгди право бібліотеку визитувати и безъ реверсу книжки єму до підручної працѣ потрібнѣ жити безъ огляду на условія, котрѣ обовязують всѣхъ прочихъ. Для порядку однакъ въ бібліотечныхъ инвентарахъ має бібліотекаръ въ книжку пожиченыхъ книжокъ вписати книжки, котрѣ знаходять ся у Єпископа, а Отець Крылошанинъ має сей списъ своимъ підписомъ потвердити.

Вѣльно Єпископови зложити зъ уряду бібліотекаря недбалого и заѣзвати капитулу до предложеня му нового бібліотекаря.

Може дальше Єпископъ на предложене Капитулы змѣнити статута або въ поодинокихъ случаяхъ звѣльнити вѣдъ захованя приписѣвъ. Змѣна така не може однакъ жаднымъ способомъ розтягати ся на рыгоръ [пол. — примус, дисципліна] пожиченя книжокъ. При взростѣ бібліотеки буде потреба побѣльшити число годинъ, въ котрыхъ можна буде книжки жити або въ бібліотецѣ переглядати. Въ кождѣмъ однакъ случаю бібліотека мусить бути принайменше одень день въ тѣждны замкнена такъ, щобы бібліотекаръ мѣгъ въ тѣмъ дни тѣждневѣ порядки робити.

Мы самѣ застерѣгаємъ собѣ до смерти право жиченя книжокъ пѣдъ тыми самими условіями, що Преосвященный Єпископъ Станиславѣвскій. — Рѣвножь застерѣгаємъ собѣ досмертне право визитованя бібліотеки. Въ замѣну однакъ обовязуємъ ся платити 600 кор. (шѣстьсотъ коронѣ) 1. сѣчня а другихъ 600 кор. (шѣстьсотъ коронѣ) 1. липня. Зъ тыхъ грошей, о котрѣ Высокопреподобный Отець Картофиляксъ зволить упѣмнути ся, если бы черезъ забуте на означеный день не наспѣла пересилка, мають бути ужитѣ на пенсію для бібліотекаря въ квотѣ 250 кор. пѣврѣчно, 25 коронѣ пѣврѣчно для сторожа, а 250 коронѣ пѣврѣчно призначаю на закупно новыхъ книжокъ литературы богословскої-латиньско-нѣмецкої. Бібліотекаръ записує новѣ книжки въ порозумѣнню зъ картофиляксомъ. 75 коронѣ пѣврѣчно призначаю на потреби льокало бібліотечного, именно: на опаль, евентуально свѣтло, потрібнѣ друки, папѣръ, евентуально [пол. — можливо] на новѣ шафы або на праву старыхъ.

Тую суму 1200 коронѣ рѣчно обовязуємъ ся платити такъ довго — доки буде захованый выше указанный порядокъ, евентуально до самой смерти. Бажавъ бымъ собѣ и прошу Господа Бога, щобы давъ менѣ передъ смертю такій капиталъ, котрый бы запевнивъ Станиславѣвскѣй бібліотецѣ 1200 коронѣ.

Въ разѣ моєї смерти, передъ запевненемъ тої сумы особнымъ актомъ, переданымъ Капитулѣ Станиславѣвскѣй, всѣ грошѣ, котрѣ бы у мене знайшли або котрѣ бы належали ся зъ доходу Митрополіи ажъ до моєї

смерти кромѣ тыхъ, котрыми бы мы розпорядили особнымъ актомъ волѣ Нашой за життя, признаемъ на утворене богослужебноѣ фундаціи для бібліотекара Станиславѣвскаго, котрый мавъ бы все обовязокъ вѣд-правляти одну Службу Божу въ рѣчницю моеѣ смерти.

Фундація та зроблена за житя на случай смерти, а не черезъ тестаментъ [пол. — заповіт], котрого не лишаю, не має бути вчислена въ конгруу (лат. *congrua portio* — конгруа, дотація священику) священика, котрый бы мавъ урядъ бібліотекара. Якъ бы доходы сеѣ фундаціи евентуальной не перевищали суми 500 коронъ рѣчно, цѣлый доходъ має служити на утримане бібліотекара зъ обовязкомъ одной Службы Божой такъ однакъ, щобы жаднымъ способомъ сея фундація богослужебна не могла уважати ся правительствомъ яко фундація дотаційна.

Въ разѣ якъ бы доходы зъ капиталу, котрого власність я бы передъ смертію набувъ перевищали суму 500 коронъ, зъ того капиталу та часть, котрабы приносила 500 коронъ становила бы фундацію богослужебну высше описану, а рѣшта капиталу булабы *donatio mortis causa* [лат. — дарування, зроблене на випадокъ смерті] на рѣчь Станиславѣвской бібліотеки и пѣсля розсудженя Єпископа Станиславѣвскаго мала бы бути ужита [або яко капиталъ, котрого %^a служили бы — додано із іншого варіанту — Я. С.] до примноженя бібліотеки або якъ одноразовый датокъ на закупно книжокъ.

Бібліотека Нами зѣбрана числить томѣвъ 3871, 3602 волюминѣвъ въ вартости 8216 зл. 54 кр.

Додаю еще, що мнѣніемъ моимъ бібліотекаремъ повиненъ бути священикъ, котрый бы каллиграфично писавъ и въ цѣломъ житію вѣдзначав ся педантерією [пол. — педантизм].

Передаючи Всесвѣтлѣйшѣй Капитулѣ бібліотеку, надъ котрою я черезъ два роки усиленно працювавъ, прошу Всевышнѣго, щобы въ кождѣмъ поколѣнню умножавъ помѣжъ священьствомъ Єпархіи Станиславѣвской охоту до науково-богословской працѣ и знане таке потрѣбне священикови до сповненя трудныхъ обовязкѣвъ и такъ хосенне до утримуваня и пѣдношеня духа.

Всѣхъ, котри коли небудъ будуть уживати книжокъ зъ сеѣ бібліотеки усиленно прошу, щобы в своихъ молитвахъ и жертвахъ передъ Богомъ о мнѣ памятали и выпросили для мене за житя ласкъ потрѣбныхъ до сповненя моихъ обовязкѣвъ на хвалу Божу и добро Нашого народу, а по смерти милосердія въ годинѣ страшнаго суду, а на вѣрки ласки оглядати лице Боже, котрому належить ся всяка честь, слава и поклоненіе нинѣ, присно и во вѣки вѣковъ аминь.

Дано у Львовѣ при Нашѣмъ А. Катедр. Храмѣ св. ВМ. Георгія дня 30 марта/12 цвѣтна 1901.

+ Андрей
Митрополитъ т. р.

Дня 6го лютого н. ст. 1904. складаю Капітулѣ Станиславѣвскоѣ книжочку “Днѣстра” ч: 2823 на 30.000 (трийцять тисячъ) коронъ на рѣчь бібліотеки Капітулы Станиславѣвскои, зносячи рѣвночасно зъобовязаня выраженѣ въ повысѣмѣ актѣ даровизны зъ дня 30. марта (12 цвѣтня) 1901 на сторонахъ 10, 11 и 12, въ уступахъ: “Въ замѣну” до слѣвъ “на закупно книжокъ”. Процентъ вѣдѣ того капіталу, маѣ призначене такъ, якъ въ згаданѣмѣ актѣ выражено.

Въ Станиславовѣ дня 6го Лютого 1904.

+ Андрей

Митроп[олит] м. р.

Єпископска Капітула Станиславѣвска прѣймає повысшу квоту выражену и потверждає полученє той, не маючи жадныхъ бѣльше претенсѣй до фундатора Ихъ Ексцеленціи Митрополита Галицкогo Кирь Андрея графа на Шептицяхъ Шептицкогo о плату на бібліотеку.

Отъ Єп.[ископскоѣ] Капітулы

Станиславѣвъ дня 6. Лютого 1904

Василій Фацѣевичъ м. р.

ДО ІСТОРІЇ ЗАСНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ КАПІТУЛИ (публікація архівного документа відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України)

Ярослав Сенік

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Розглянуто розпорядження-дарчу Андрея Шептицького, Митрополита Галицького і Архiepіскопа Львівського, від 12 квітня 1901 р. про передачу зібраної ним книгозбірні Станиславівській капітулі, відпис якого зберігається у відділі рукописів, детально описано умови передачі і зберігання книг, особливу увагу звернено на важливість її служіння духовним потребам єпархії (вимоги до зберігання, правила каталогування, випозичення, обов'язки бібліотекаря та користувачів і т. п.).

Ключові слова: книгозбірня, розпорядження-дарча, Андрей Шептицький.

**ON HISTORY OF ESTABLISHMENT OF STANISLAWÓW DIOCESE LIBRARY
(Publication of the Archival Document of Manuscript Dept.,
L'viv Stefanyk Scientific Library)**

Yaroslav Senyk

*Research Fellow, Manuscript Dept.,
L'viv Stefanyk Scientific Library, National Academy of Sciences of Ukraine*

The article deals with the Donation Act of April 12, 1901 by Andrei Sheptyts'kyi, Metropolitan of Halychyna and Archbishop of L'viv, about the transmission of book collection to Stanislawów Diocese. The duplicate of the Act is kept in the Manuscript Department.

The terms of handover and storage of books are described in detail by the Act, special attention is paid to importance of its service to spiritual necessities of the Diocese (requirements to repository, cataloguing rules, conditions of book loan, duties of librarians and users, etc.).

The Metropolitan stressed the necessity of assiduous maintenance and development of the book collection. For its financial support he created the special foundation which was complemented by the separate record of 1904.

Keywords: book collection, Donation Act, Andrei Sheptyts'kyi.

**К ИСТОРИИ ОСНОВАНИЯ БИБЛИОТЕКИ СТАНИСЛАВОВСКОЙ
КАПИТУЛЫ (публикация архивного документа отдела рукописей
Львовской научной библиотеки им. В. Стефаника НАН Украины)**

Ярослав Сенник

*научный сотрудник отдела рукописей
ЛНБ им. В. Стефаника НАН Украины*

Рассмотрено распоряжение-дарственную Андрея Шептицкого, Митрополита Галицкого и Архиепископа Львовского, от 12 апреля 1901 г. о передаче соборной им коллекции книг Станиславовской капитулы, копия которой хранится в отделе рукописей, детально описаны условия передачи и хранения книг, особое внимание обращено на важности ее служения духовным потребностям Епархии (требования к хранению, правила каталогизации, одалживания, обязанности библиотекаря и пользователей и т. п.).

Ключевые слова: книжная коллекция, распоряжение-дарственная, Андрей Шептицкий.